

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Georgien - Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019

I. SAMMANFATTNING

Respekten för de mänskliga rättigheterna i Georgien är inom många områden god. Georgisk lagstiftning överensstämmer i huvudsak med landets internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. De brister som återfinns gäller främst efterlevnad och praxis.

Brister finns i rättsväsendets oberoende och opartiskhet samt skyddet för minoritetsgrupper, framförallt etniska och religiösa minoriteter samt hbtq-personer. Polis och åklagare kritiseras för brister i utredningen av brott mot personer ur dessa grupper.

Georgien kontrollerar inte utbrytarregionerna Abchazien och Sydossetien. Begränsad tillgänglighet och information gör det svårt att bedöma läget för de mänskliga rättigheterna i dessa regioner. Rättsosäkerhet och diskriminering av etniska georgier i de två utbrytarregionerna utgör dock kända problem. I Sydossetien är utrymmet för civilsamhället högst begränsat. De administrativa skiljelinjerna mellan utbrytarregionerna och regeringskontrollerat område begränsar rörelsefriheten för befolkningen på båda sidor och situationen förvärrades ytterligare under 2019.

Presidentvalet 2018 gick huvudsakligen lugnt och ordnat till, trots negativa kampanjer och viss kritik från oberoende valobservatörer. Det politiska landskapet är polariserat. Under 2019 har polariseringen skärpts och folkliga protester förekommer.

Kvinnors och flickors möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna förbättras kontinuerligt men problem kvarstår med våld mot kvinnor, lågt politiskt och ekonomiskt deltagande samt brister i tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Andelen kvinnor på förtroendevalda poster är låg.

En relativt stor andel av befolkningen lever i fattigdom. Barnfamiljer, internflyktingar, minoritetsgrupper samt landsbygdsbefolkning är särskilt utsatta och klyftorna i landet har ökat enligt uppgifter från Världsbanken.

Yttrandefrihet, mötesfrihet och fria och oberoende medier säkerställs i lagstiftning, men begränsas i vissa fall i praktiken, framför allt för hbtq-rörelsen. Civilsamhället har möjlighet att verka fritt, men brister finns i dialog med regeringen.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

Flera framgångsrika reformer av rättsväsendet har genomförts men betydande problem kvarstår genom bristande oberoende och opartiskhet samt politisk påverkan på rättssystemet. Kritik har främst riktats mot institutionen Högsta rådet för rättsfrågor i samband med tillsättning och omplacering av domare.

En granskning av Organisationen för säkerhet och samarbete (OSSE) kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) visar att brister finns gällande transparens, uppförandekod och ansvarsutkrävande i tillsättning av domare till Högsta domstolen.

Framstående politikernas återkommande uttalanden och åsiktsyttringar gällande rättsväsendet samt om enskilda fall uppfattas av många bedömare som att politiker har inflytande över rättsprocesserna. Kritiken mot rättsväsendets bristande oberoende handlar inte enbart om behov av strukturella reformer utan även om ledande beslutsfattares inställning till rättsväsendets roll. Flera civilsamhällesorganisationer menar att makten över rättsväsendet koncentrerats till en mindre grupp jurister med inbördes lojalitet och politiska kopplingar. Det låga förtroendet för rättsväsendet utgör också ett problem. Enligt en opinionsundersökning som genomfördes 2019 av civilsamhällesorganisationen *Caucasus Research*

and Resource Center (CRRC) känner endast 17 procent av befolkningen tillit till rättsväsendet.

Genom genomgripande antikorrupsionsreformer lyckades Georgien minska korruptionen kraftigt under 2000-talet och arbetet för att stävja korruptionen fortlöper. I *Transparency Internationals* index över upplevd korruption rankas Georgien 2019 på 44:e plats av 180 länder, en nivå som varit relativt stabil de senaste åren och som placerar Georgien högst bland länderna inom det Östliga partnerskapet. Trots dessa framsteg pekar civilsamhällesorganisationer på att korruptionen fortfarande är utbredd bland politiker och beslutsfattare. Kritikerna pekar främst på svaga kontrollmekanismer inom parlamentet och rättsväsendet som man menar står för nära det politiska ledarskapet.

Rättssäkerhet

Sett ur ett längre perspektiv har situationen i rättsväsendet förbättrats med höjd kapacitet och opartiskhet, vilket bland annat lett till att de åtalades rättigheter har stärkts. En återkommande kritik mot rättsväsendet är bristen på välmotiverade beslut, vilket minskar förutsägbarheten och transparensen i domstolarnas arbete samt påverkar möjligheten till överklagande.

Straffbarhetsåldern är 14 år. Lagen om ungdomsbrottslighet från 2015 har lett till positiva förändringar som att antalet dömda ungdomsbrottslingar i förvar minskat kraftigt. Den nationella ombudsmannen för mänskliga rättigheter har dock under 2019 utrett ett antal fall där barn inte behandlats i enlighet med lagens intentioner. Behov av stärkta insatser gällande utbildning samt förebyggande åtgärder kvarstår.

Bristande rättssäkerhet påverkar befolkningen, inklusive etniska georgier i utbrytarregionerna. Fler internationella organisationer understryker att internationell granskning av mänskliga rättigheter i utbrytarregionerna vore angeläget, något som dock inte är möjligt i dagsläget.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Georgien har inte genomgått någon process av övergångsrättvisa i förhållande till övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna begångna under Sovjettiden eller under perioden sedan självständigheten. Någon dokumentationsprocess har inte skett och ansvarsutkrävande har därför inte kunnat ske. Resultatet är att det råder omfattande straffrihet vad gäller tidigare begångna övergrepp och kränkningar.

Återkommande kritik har riktats mot statens förmåga att undersöka och åtala brott begångna av anställda inom polisväsendet och kriminalvården. Detta gäller inte minst anklagelser om övervåld och förnedrande behandling. Ombudsmannen och civilsamhället har pekat på att utredningar inte genomförs på ett effektivt och korrekt sätt. Polis och åklagare upplevs därför skydda sina egna kollegor på bekostnad av offrens rättigheter. FN:s Högkommissarie för mänskliga rättigheter har kritiserat att inrikesministern och riksåklagaren åtnjuter immunitet mot åtal.

Som en följd av kritiken trädde en ny lag i kraft 2019 genom vilken Georgien inrättade en oberoende rättsinspektör med mandat att utreda anklagelser mot polis och fängelsepersonal om övervåld, tortyr och förnedrande behandling.

Polis och åklagare har kritiserats för att inte på ett effektivt sätt säkerställa offrens tillgång till rättvisa när det gäller hatbrott. Utredningar av våldsbrott mot hbtq-personer och religiösa minoriteter brister ofta i kvalitet och leder sällan till åtal. I de fall där åtal väcks beaktar åklagaren sällan hatmotiven till brottet. Inrikesministeriets resurser för att utreda hatbrott stärktes 2018.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Georgien har allmän rösträtt och val till parlamentet äger rum vart fjärde år. Parlamentet har 150 ledamöter varav 77 väljs i proportionella val från partilistor och 73 väljs i enmandatsvalkretsar. Det senaste parlamentsvalet 2016 innebar en konsolidering av regeringsmakten hos partiet Georgiska drömmen som fick 46 procent av rösterna i den proportionella delen och vann i de allra flesta enmandatsvalkretsarna. Genom en konsultativ

reformprocess 2017 beslutades om en gradvis övergång till ett renodlat parlamentariskt proportionellt system, där presidenten har begränsad formell makt och från och med 2024 kommer att väljas genom indirekta val via elektorater.

I juni 2019 hölls omfattande demonstrationer utanför parlamentet. Protesterna gav uttryck för missnöje både med Rysslands agerande vis-à-vis Georgien och med det egna landets regering. Den utlösande faktorn för protesterna utgjordes av att en inbjuden rysk dumaledamot deltagit i ett möte i parlamentet. Ett av demonstranternas krav var en tidigareläggning av övergången till ett proportionellt valsystem. Regeringen tillmötesgick kravet, men vid behandlingen i parlamentet avstod flera av regeringspartiets ledamöter från att rösta och förslaget föll. Kritiken från opposition, civilsamhälle samt internationella aktörer var omfattande. Ett antal parlamentsledamöter lämnade regeringspartiet Georgiska drömmen i protest. Delar av oppositionen har sedan dess i stor utsträckning bojkottat det parlamentariska arbetet. Dialogmöten med syftet att finna möjliga kompromisser mellan regering och opposition har faciliterats av internationella aktörer, dock är situationen polariserad vilket utgör en oklar och problematisk kontext inför parlamentsvalen hösten 2020.

Det sista direkta presidentvalet genomfördes hösten 2018 och via två valomgångar valdes Salome Zourabichvili som första kvinna till statschef. ODIHR konstaterar att valet gick huvudsakligen fritt och lugnt till. Samtidigt riktas kritik mot bristfällig reglering och hantering av kampanjfinansiering, negativa och hätska kampanjer samt en polariserad medierapportering. Regeringens löfte om avskrivningar av lån till 600 000 georgiska hushåll strax före den andra valomgången uppmärksammas i rapporter från nationella valobservatörer.

Andelen kvinnor i politiken är låg. Kvinnor utgör 14 procent av parlamentsledamöterna och 13 procent i de självstyrande församlingarna på lokal nivå. En av totalt 64 borgmästare är kvinna.

Återkommande kritik från såväl civilsamhället som den politiska oppositionen rör den tidigare premiärministern Bidzina Ivanishvilis stora inflytande i politiken och ekonomin. Ivanishvili är numera partiledare för

Georgiska drömmen och de senaste åren har regeringsombildningar skett alltmer frekvent, vilket kritiker kopplar samman med hans starka makt.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ett pluralistiskt och dynamiskt civilsamhälle i Georgien. Lagstiftningen möjliggör för civilsamhället att arbeta fritt utan nämnvärda begränsningar, däremot upplevs att möjligheterna till dialog med beslutsfattare minskat. Återkommande negativa och hårda uttalanden från regeringsföreträdare gentemot vissa civilsamhällesorganisationer samt i vissa fall även mot enskilda individer förekommer. Den politiska polariseringen i landet tar sig också uttryck i att regeringsföreträdare kopplar samman civilsamhällesaktörer med oppositionen. Kritik mot vissa internationella civilsamhällesorganisationer förekommer, huvudsakligen från nationalistiska partier och grupper.

Det är relativt enkelt att registrera nya organisationer och det står civilsamhället fritt att ta emot finansiering från såväl enskilda personer som från staten. Att uppnå hållbar och långsiktig finansiering utgör dock en utmaning för civilsamhällesorganisationer. Enligt Kaukasienbarometern från 2019 har bara 20 procent av befolkningen förtroende för civilsamhället.

I utbrytarregionen Sydossetien är civilsamhällets utrymme högst begränsat. *De facto* lagstiftning i Sydossetien klassificerar civilsamhällesorganisationer som tar emot utländskt stöd som utländska agenter, vilket kraftigt försvårar för organisationer att agera oberoende.

I utbrytarregionen Abchazien finns ett flertal civilsamhällesorganisationer. Utrymmet för civila samhället där är begränsat och präglas av både kontroll och själv censur. Utmaningar med digital säkerhet förekommer och möjligheterna till internationellt samarbete är begränsade.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Enligt människorättsombudsmannen är efterlevnaden av regelverk för utredningar av tortyr eller misshandel av frihetsberövade inte fullt

tillfredsställande. Under 2018 tog ombudsmannen emot sju anmälningar om misstänkt misshandel av frihetsberövade personer, vilket är en minskning jämfört med tidigare år. År 2019 var antalet intagna på fängelser 257 per 100 000 invånare, men problemet med överbeläggning anses ha minskat. Europeiska kommissionen för förebyggande av tortyr konstaterade vid sitt senaste Georgienbesök 2018 att situationen i fängelserna har förbättrats, även om våldskulturen inom fängelserna alltså utgör ett allvarligt hot mot de intagnas säkerhet. Intagna som tillhör etniska minoriteter och hbtq-personer är fortsatt särskilt utsatta för diskriminering, hot och våld. Adekvat stöd och hjälp saknas för återanpassning till och integration i samhället efter avtjänat straff.

Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades 1997 i både fredstid och i krig. Den sista avrättningen verkställdes 1994.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Människorättsorganisationer har länge rapporterat om att frihetsberövande av misstänkta förekommer i oproportionerlig utsträckning. EU:s och FN:s utvärderingar av Georgiens nationella strategi för mänskliga rättigheter 2014–2020 visar samtidigt att denna praxis tillämpats i minskande utsträckning på senare år. Frihetsberövades tillgång till sjukvård och juridiskt stöd uppges även ha stärkts.

De administrativa skiljelinjerna till utbrytarregionerna Abchazien och Sydossetien begränsar rätten till fri rörlighet för hela befolkningen. Möjligheten att korsa skiljelinjen med Sydossetien är högst begränsad för befolkningen på båda sidor. Skiljelinjen med Abchazien är mer öppen och abchazier och etniska georgier bosatta i Galidistriktet kan ansöka om tillstånd att korsa skiljelinjen. Under 2019 har båda övergångarna hållits stängda under längre perioder. Stängningarna drabbar framför allt barn som går i skola på regeringskontrollerat område, äldre med rätt att hämta ut pension på andra sidan skiljelinjen samt personer i behov av den avgiftsfria sjukvården på regeringskontrollerat område. I praktiken råder fortsatt osäkerhet kring vilka handlingar som krävs för att korsa skiljelinjen till Abchazien. *De facto* lagstiftningen och praxisen är otydlig, delvis motsägelsefull och diskriminerande.

Civilsamhällesorganisationer rapporterar att 91 personer, varav tre barn olagligen frihetsberövats av *de facto* polis och militär längs skiljelinjerna under januari-november 2019. I de flesta fall släpps de frihetsberövade när de betalat böter. Böterna varierar i storlek men innebär ofta en ekonomisk påfrestning för de drabbade familjerna. 2018 avled en olagligen frihetsberövad person i Sydossetien under oklara former. *De facto* myndigheterna i Sydossetien har inte tillåtit en utredning av fallet.

Flera aktivister och medlemmar i den politiska oppositionen i Azerbajdzjan har sedan 2014 valt att bo i och arbeta från Tbilisi. En av dem var den azerbajdzjanske journalisten Afgan Mukhtarli. Han försvann från sitt hem i Tbilisi 2017 och fördes till förvar i Baku där han senare dömdes till sex års fängelse för penningmuggling, olaglig gränsövergång samt ohörsamhet mot polismakt. Mukhtarli själv uppger att han kidnappades av uniformerade män som talade georgiska, vilka lämnade över honom till azerbajdzjansk polis. Efter omfattande internationell uppmärksamhet och kritik från civilsamhället påbörjades en utredning av georgiska myndigheter, som hittills inte presenterat några slutsatser. Andra azerbajdzjanska aktivister har också rapporterat om övervakning av azerbajdzjanska säkerhetsstyrkor i Georgien. Sammantaget har dessa händelser bidragit till att azerbajdzjanska aktivister inte känner sig fullt skyddade mot förföljelse i Georgien.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Den georgiska författningen omfattar rätten till yttrande- och pressfrihet och i huvudsak kan såväl medborgare som journalister utöva dessa rättigheter.

Reportrar utan gränser pressfrihetsindex 2019 placerar Georgien på plats 60 av 180 länder, en marginell förbättring från 2017. Mediautbudet är relativt brett och nyhetsrapporteringen domineras av tv och i ökande utsträckning online-media. Många tv-kanaler har en tydlig politisk linje och enligt *Reportrar utan gränser* har medieägare och politiska partier ett alltför stort inflytande över redaktionellt material.

Rapporter från civilsamhället pekar på att journalisters säkerhet och möjlighet att utföra sitt arbete inte skyddades i samband med de folkliga

protesterna i juni 2019, då 38 journalister uppges ha skadats i polisinsatsen. Ingen av dessa har erkänts status som brottsoffer.

Under 2015 påbörjades en rättslig process om ägarskapet för den regeringskritiska tv-kanalen *Rustavi 2*. Högsta domstolens beslut i fallet kritiserades av civilsamhälle och internationella organisationer för att delvis vara politiskt motiverat. Fallet togs upp i Europadomstolen för mänskliga rättigheter som 2019 bekräftade den georgiska domen. Kort därefter verkställdes ägarskiftet. En bred grupp civilsamhällesorganisationer gjorde ett upprop om vikten av att bevara *Rustavi 2:s* redaktionella oberoende. De nya ägarna avskedade nyhetsredaktören och flera programledare, varefter fler journalister valde att lämna kanalen. Detta ledde i praktiken till en förändrad redaktionell inriktning.

Balansen mellan yttrandefrihet och rätten till privatliv och integritet utgör en utmaning. Utpressning och förtal via spridning av privata filmer på sociala medier ökar och drabbar såväl enskilda som offentliga personer. Både utsatthet för och konsekvenser av denna typ av förtal är generellt sett högre för kvinnor utifrån rådande normer och kultur, vilket bidrar till att ytterligare begränsa kvinnors fulla deltagande i samhället. Skärpt lagstiftning kring förtal har diskuterats. Dock uttrycker flera journalister och civilsamhällesaktörer en oro för att skärpt lagstiftning skulle kunna hota yttrande- och mediefriheten.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Georgisk lagstiftning omfattar rätten till såväl mötes- som föreningsfrihet. Föreningsfriheten inkluderar rätten att starta och delta i fackföreningar. Uttryckligt tillstånd för att genomföra offentliga möten krävs som regel inte, utan det räcker med att organisatorerna informerar myndigheterna i förväg. Enligt ombudsmannen har en rad omotiverade begränsningar i mötesfriheten skett även om den inte direkt förhindrats. Exempelvis förekom rapporter om polisiärt övervåld och massarresteringar i samband med de folkliga protesterna 2019.

Ombudsmannen noterar väsentliga brister i hur polis- och inrikesministeriet hanterar offentliga möten med våldsamma

motdemonstranter, framför allt i samband med hbtq-rörelsens och oppositionens offentliga möten. Utrymme finns för förbättring gällande såväl preventiva åtgärder som åtgärder i samband med demonstrationer.

Framförallt hbtq-rörelsen har haft begränsade möjligheter att anordna offentliga möten under ett antal år. Trots ökad riskmedvetenhet och långa förberedelser har hbtq-rörelsens dialog med inrikesministeriet och polisen i flera fall inte lett till att dess säkerhet har kunnat garanteras.

Religions- och övertygelsefrihet

Den georgiska författningen föreskriver religionsfrihet, men fastslår också den ortodoxa kyrkans särställning. 83 procent av befolkningen tillhör den ortodoxa kyrkan, medan omkring 11 procent är muslimer och tre procent tillhör den armeniska apostoliska kyrkan.

Konstitutionsdomstolen fastslog 2018 att den praxis som inneburit skattelättnader samt avgiftsfri överföring av landägarskap till den ortodoxa kyrkan varit oförenliga med konstitutionen. För att domen ska vinna laga kraft krävs ett beslut av parlamentet, ett beslut som har skjutits upp och ännu inte fattats.

Minoritetssamfunden har haft återkommande svårigheter att få tillstånd att bygga nya religiösa byggnader. En utvärdering av FN pekar bland annat på att icke-bindande krav i vissa fall använts för att försena eller stoppa processer om tillstånd. Högsta domstolen fattade 2017 ett beslut som bör kunna bidra till att begränsa denna typ av hinder.

Brister i polisens agerande i fall av våld och ofredande mot religiösa minoriteter utgör fortsatt ett problem. Även bland politiker sker återkommande verbala attacker gentemot religiösa och etniska minoriteter. I ombudsmannens rapport för 2018 framkom att diskriminering på grund av religion var den tredje vanligaste diskrimineringsgrunden samt att antalet anmälningar hade ökat med åtta procent jämfört med 2017.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Enligt statistik från den georgiska statistikmyndigheten *Geostat* samt Världsbanken uppgick arbetslösheten 2018 till 13 procent.

Opinionsundersökningar som bygger på självklassificering av de tillfrågade visar dock på betydligt högre siffror och i en studie av den internationella civilsamhällesorganisationen *National Democratic Institute (NDI)* från 2019 uppgav 21 procent av georgierna att de var utan sysselsättning. Enligt Världsbanken uppskattas kvinnors inkomst av arbete vara 45 procent av männens.

Georgien har ratificerat samtliga av Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner och georgisk arbetsmarknadslagstiftning uppfyller i stora drag landets internationella åtaganden. Civilsamhället har dock rapporterat om exploatering av arbetare och brott mot säkerhetsföreskrifter, särskilt inom gruv- och textilindustrin samt byggsektorn. Uppgifter från inrikesministeriet för 2018 visar att 59 personer omkom och 199 skadades i arbetsplatsolyckor under 2018, en viss ökning jämfört med året innan. Georgien placeras på Internationella fackliga samorganisationens (ITUC) *Global Rights Index* på kategori tre av fem vad gäller efterlevnad av fackliga rättigheter, vilket avser ”regelbunda överträdelser av de fackliga rättigheterna”.

Enligt Ombudsmannen utgör barnarbete ett fortsatt problem och särskilt utsatta är barn som utför farliga arbeten i exempelvis gruvor.

Arbetsmiljöinspektionen har fått ett stärkt mandat och kan från och med september 2019 utföra icke-anmälda inspektioner. Antalet inspektörer förväntas öka från 40 till 100 under 2020.

Under 2019 antogs en lag som förbjuder sexuella trakasserier.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Enligt *Geostat* uppgick medellivslängden 2018 till 79,6 år för kvinnor och 71,7 år för män. Georgien erbjuder gratis sjukvård för alla medborgare, dock är tillgång och kvalitet begränsad, framför allt på landsbygden. Barnadödligheten var 2017 9,6 per 1 000 födda barn. Åtgärder som

hembesök hos familjer som lever i fattigdom har bidragit till en positiv utveckling, även om nivån fortfarande är relativt hög. Statistiken för mödradödlighet har varierat mycket under det senaste årtiondet, vilket tyder på otillförlitlig rapportering av dödsfall bland kvinnor i reproduktiv ålder. Siffror för 2017 uppskattas av olika källor till 13–20 per 100 000, vilket är relativt högt i relation till jämförbara länder.

Rätten till utbildning

Rätten till utbildning tillgodoses genom allmän och gratis skolgång för alla barn. En studie av OECD visar att studieresultaten i läsförståelse, matematik och naturkunskap har förbättrats avsevärt på nationell nivå 2009–2015. Studien visar även att skillnaderna i studieresultat har ökat mellan invånare i till exempel stad och landsbygd samt att barn i socio-ekonomiskt utsatta familjer har sämre resultat.

I omkring 300 skolor sker undervisningen på azerbajdzjanska, armeniska eller ryska. Brist på lärare och undermåligt undervisningsmaterial gör att undervisningen i dessa skolor håller lägre standard än andra skolor. Långa avstånd till högstadieskolor och kostnaderna för transport gör att många minoritets elever, och bland dessa särskilt flickor, avslutar sina studier efter årskurs nio istället för att fullfölja skolan till årskurs tolv.

Sedan 2016 tillåter *de facto* myndigheterna i Abchazien inte georgiska som undervisningsspråk utan kräver att undervisningen sker på ryska. Bristande kunskaper i ryska hos både elever och hos lärare i Galidistriktet samt bristande undervisningsmaterial gör att kvaliteten på undervisningen försämrats för de etniskt georgiska barnen.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

En relativt stor andel av befolkningen lever i fattigdom. Internflyktingar, barnfamiljer och vissa minoritetsgrupper tillhör de särskilt utsatta. Enligt Världsbankens preliminära siffror för 2018 lever 4,5 procent under gränsen för extrem fattigdom och 20 procent lever under den nationella fattigdomsgränsen. Fattigdomsnivån är hög jämfört med länder med liknande inkomstnivåer. På FN:s utvecklingsprogramms (UNDP) index för mänsklig utveckling återfinns Georgien 2019 på plats 70.

Georgien har ett stort antal internflyktingar från kriget under 1990-talet och 2008. År 2018 fanns det cirka 282 000 internflyktingar i landet, varav omkring 50 000 familjer fortfarande saknar adekvat boende.

Arbetslösheten bland internflyktingarna är hög och ytterligare insatser krävs för inkomstskapande aktiviteter och för att öka deras integrering i samhället.

Konflikterna påverkar inte bara internflyktingarna, utan även dem som bor längs de administrativa skiljelinjerna samt i utbrytarregionerna. Många har förlorat möjligheten att bruka jordbruksmark som hamnat på den andra sidan av skiljelinjen. Begränsningen i rörelsefriheten påverkar även tillgången till en rad andra rättigheter såsom utbildning och hälsovård.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Georgisk lagstiftning ger kvinnor och män samma rättigheter och icke-diskrimineringslagen förbjuder diskriminering på grund av kön. I praktiken diskrimineras dock kvinnor och flickor inom en rad områden.

Enligt rådande könsstereotyper är det kvinnans uppgift att ta hand om hemmet. Våld i hemmet är ett stort problem och omfattande insatser har gjorts de senaste åren för att öka medvetenheten om detta. Sedan 2015 har det skett en markant ökning av antalet anmälningar, men mörkertalet antas vara fortsatt stort, särskilt bland utsatta grupper. En studie av UN Women visar dock att uppfattningen bland kvinnor att våld i hemmet är en familjeangelägenhet har minskat från 78 procent 2009 till 33 procent 2017. Rapportering från ombudsmannen och civilsamhället pekar på polisens och rättsväsendets bristande kunskap och förmåga att hantera våld mot kvinnor och flickor och våld i hemmet, vilket ofta leder till felaktiga brottsklassificeringar och lägre straff. En ny mekanism för skydd av mänskliga rättigheter inrättades på inrikesministeriet 2018, med särskild kompetens inom könsbaserat våld, vilken bidrar till förbättrade förutsättningar att hantera våld mot kvinnor och flickor.

Georgien ratificerade 2017 Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet

(Istanbulkonventionen). Uppföljning av implementeringen förväntas ske under 2020.

Under 2019 antogs lagändringar som kriminaliserade sexuella trakasserier. Studier visar att sexuella trakasserier är vanligt förekommande och att medvetenhet och kunskap saknas.

Kvinnor har rätt till fri abort till och med den tolfte graviditetsveckan, dock varierar tillgången till säker abort inom landet. Snedvridningen av könsfördelningen mellan nyfödda pojkar och flickor som ett resultat av könsselektiva aborter är ett fortsatt problem. Enligt Världsbanken föddes 111 pojkar per 100 flickor under 2018.

Barnäktenskap är olagligt i Georgien sedan 2017. Studier visar dock att barn- och tvångsäktenskap fortfarande förekommer. Äktenskapen leder i många fall till att flickor inte fullföljer sin skolgång och föder barn innan de uppnått vuxen ålder. FN rapporterade om viss förekomst av könsstympning 2017, samma år skedde en lagändring som gjorde könsstympning straffbart. Tillförlitliga studier om fortsatt förekomst sedan lagändringen saknas.

I *Global Gender Gap Report* för 2020 rankas Georgien som 70 av 153 länder. Rapporten visar en positiv utveckling gällande kvinnors utbildning men fortsatta brister gällande kvinnors politiska och ekonomiska deltagande.

Barnets rättigheter

Hösten 2019 antogs en ny lag som stärker barnets rättigheter från ett brett perspektiv och syftar till att utgöra ett vägledande ramverk för alla samhällsaktörer med verksamhet som inkluderar barn. Det är ännu för tidigt att bedöma efterlevnad av lagen. Väsentliga brister gällande barnets rättigheter finns i landet och beslut angående reformer samt resursallokering för att implementera den nya lagen är ännu inte fattade.

Våld mot barn är ett utbrett problem. Ombudsmannen utredde under de första tio månaderna av 2018 700 fall av brott mot barnets rättigheter, av vilka majoriteten gällde våld. En studie av UNICEF från 2017 uppger att 45 procent av befolkningen anser att våld mot barn är acceptabelt.

Antalet barn som vistas på institutioner har minskat. Dock finns uppskattningsvis 30 institutioner, med plats för upp till 900 barn, som är oreglerade och drivs av organisationer eller religiösa aktörer.

Barn som arbetar i utsatta miljöer som exempelvis gruvor samt barn som lever på gatan har ett högst begränsat skydd eller stöd.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Georgiens befolkning omfattar fler än 13 olika etniska och religiösa minoriteter. Enligt folkräkningen 2014 tillhör 13 procent av befolkningen en minoritetsgrupp. De två största etniska minoriteterna är azerer (6,3 procent) och armenier (4,5 procent). Övriga minoritetsgrupper uppgår till mindre än en procent och omfattar bland annat ryssar, osseter, yazidier, kister, ukrainare, greker och romer.

Icke-diskrimineringslagen förbjuder diskriminering på nationell, etnisk, språklig eller religiös grund. Trots detta upplever många etniska och religiösa grupper sig marginaliserade. Det politiska deltagandet och såväl utbildnings- som inkomstnivåer är ofta lägre i områden befolkade av etniska eller religiösa minoriteter. Bristande kunskap i georgiska språket förhindrar integration och bidrar till isolering. Minoritetsrepresentanter har kritiserat regeringen för att se minoriteterna som en säkerhetsrisk och inte främja verklig integrering.

Ombudsmannen samt internationella aktörer uppger att antalet fall av hatbrott och hets mot folkgrupp och myndigheternas oförmåga att hantera dessa utgör fortsatta problem. Felaktiga klassificeringar av brottshandlingarna samt brister i förundersökningarna gör att många av dessa brott begås med straffrihet. Ett uppmärksammat fall är mordet av en människorättsförsvarare från en religiös minoritet i Tbilisi 2018, som inte klassificerades som hatbrott av domstolen.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet är förbjuden enligt icke-diskrimineringslagen. I praktiken brister dock genomförandet av lagen. Diskriminering, våld och trakasserier mot hbtq-personer är vanligt förekommande. Homosexuella kvinnor och

transkvinnor är särskilt utsatta och flera fall av mord och självmord har uppmärksammats de senaste åren. Det saknas möjlighet att ingå samkönade äktenskap eller partnerskap.

Homofoba uttalanden förekommer regelbundet av folkvalda politiker, religiösa företrädare samt i media, vilket bidrar till en miljö där övergrepp mot hbtq-personer inte bestraffas. Diskriminering och homofobi är också vanligt inom skolväsendet. FN:s särskilda rapportör mot våld och diskriminering baserad på sexuell orientering eller könsidentitet pekade 2018 på allvarliga brister i relation till existerande lagstiftning. Rapporten lyfter bland annat bristande tillgång till hälsa och sjukvård till följd av diskriminering på grund av sexuell läggning, vilket framförallt drabbar transpersoner. En rapport av en lokal civilsamhällesorganisation uppger att en av fyra tillfrågade hbtq-personer nekats anställning på grund av sexuell orientering och att endast 15 procent av bi- och homosexuella vågar vara öppna med sin sexualitet på sin arbetsplats.

Människorättsorganisationer har rapporterat om brister i rättsväsendets utredningar av hatbrott mot hbtq-personer. I de flesta fall väljer brottsoffren att inte anmäla brott till polisen. En ny mekanism för skydd av mänskliga rättigheter inrättades på inrikesministeriet 2018, med särskild kompetens inom könsbaserat våld.

Flyktingars och migranters rättigheter

Vid årsskiftet 2018–2019 fanns 919 personer med humanitär skyddsstatus och 463 personer med flyktingstatus i Georgien. Under samma period fanns 959 asylsökande i landet. De flesta asylsökande 2018 kom från Irak (560) och Ukraina (345). Under 2018 avlogs 86 procent av asylansökningarna. Lagstiftning och praxis reviderades 2017 för att stärka samt effektivisera hanteringen av asylärenden. Trots detta kvarstår problem med att en relativt stor andel, enligt ombudsmannens rapport omkring en tredjedel, av alla asylansökningar avslås med hänvisning till nationell säkerhet.

Antalet internflyktingar som tvingas flytta av ekonomiska skäl inom landet växer, vilket skapar utmaningar då många av dem saknar adekvat boende och tillgång till sjukvård och utbildning. Enligt

civilsamhällesorganisationer rör det sig om uppskattningsvis 35 000 personer som av olika skäl tvingats att flytta inom landet.

Antalet asylansökningar från Georgien i Schengen-länder, bland annat i Sverige, har ökat sedan visumfriheten infördes 2017. Beviljandegraden har överlag varit låg, i Sverige nära noll.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Georgien ratificerade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2014 och har sedan dess gradvis förstärkt lagstiftning och genomfört reformer på området.

Ett statligt program med syfte att ersätta stora vårdinstitutioner med mindre boenden har varit framgångsrikt. Brister kvarstår gällande kvalitet, uppföljning och ett garanterat skydd mot övergrepp, framför allt av sexuell karaktär. Utbildningslagstiftningen slår fast att personer med funktionsnedsättning har rätt till inkluderande undervisning. I praktiken kan få skolor erbjuda detta eftersom stöd och resurser saknas till barn med särskilda behov.

Att bli anställd är en utmaning för personer med funktionsnedsättning. Statliga program finns, exempelvis kan 15 procent av lönen subventioneras under fyra månader. Ministeriet för arbetsmarknad, hälsa och sociala sektorer uppger att endast 160 personer med funktionsnedsättning hade subventionerad anställning 2017.

2018 skedde lagändringar för att tillgängliggöra vallokaler för personer med funktionsnedsättning. Ombudsmannens granskning av presidentvalet 2018 visade dock att endast en tredjedel av vallokalerna var anpassade för personer med funktionsnedsättning.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Georgien

Sverige genomför ett omfattande arbete till stöd för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i Georgien, både genom utvecklingsarbetet och i den politiska dialogen. Regeringens demokratiseringsarbete går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå

upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Georgien.

Utvecklingssamarbetet, som syftar till att stödja genomförandet av associeringsagendan med EU, omfattar bland annat insatser för ökat demokratiskt deltagande, minskad diskriminering och stärkt rättssäkerhet. Även EU arbetar med dessa frågor inom ramen för Östliga partnerskapet. Flera internationella organisationer, såsom de viktigaste FN-organen och Europarådet, finns på plats i Georgien.

I samband med *FN:s universella granskningsmekanism (UPR)* 2015 fick Georgien totalt 203 rekommendationer. Georgien accepterade initialt alla rekommendationer utom de från Ryssland. Sveriges rekommendationer gällde bland annat frågor om att bekämpa hatbrott och våld mot kvinnor.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights ICCPR*) ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt och det tillhörande protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1994 respektive år 1999.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR*) ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination, ICERD*) ratificerades år 1999.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW*) ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2002.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT*) ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2005.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Childm CRC*) ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2010. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2005. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2016.

Internationella konventionen om skydd för migrantarbetare och deras familjers rättigheter (*International Convention on the Protection of the*

Rights of All Migrant Workers and Members of their Families, ICRMW) har inte ratificerats.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD*) ratificerades år 2014. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED) har inte ratificerats.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning, (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) ratificerades år 1999. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1999.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court, ICC*) ratificerades år 2003.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (*The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, ECHR*), ratificerades år 1999.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (*Framework Convention for the protection of National Minorities*) ratificerades år 2005.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk (*European Charter for Regional or Minority Languages*) har inte ratificerats.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (*Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*) ratificerades år 2017.